

Svar

sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra við fyrirspurn frá Bjarna Jónssyni um lífrænar landbúnaðarafurðir.

1. *Hver hefur þróunin verið undanfarinn áratug í framleiðslu og sölu landbúnaðarafurða með lífræna vottun og hvert er hlutfall lífrænt vottaðra landbúnaðarafurða af heildarframleiðslu og -sölu innlendra landbúnaðarafurða?*

Þróun vottaðrar lífrænnar landbúnaðarframleiðslu á Íslandi má marka af þrennu:

- fjölda vottaðra starfsstöðva,
- flatarmáli vottaðs nytjaland og
- fjölda vottaðs búpenings.

Á liðnum áratug hefur fjöldi frumframleiðenda verið á bilinu 22 (2006) til 39 (2011), en í árslok 2016 var fjöldi þeirra einungis 31. Flestir þeirra eru tiltölulega sérhæfðir, þ.e. stunda ýmist garðyrkju, búfjárrækt eða söfnun villtra plantna af landi eða sjó. Framleiðsla þeirra er allfjölbreytt eins og sjá má af töflu 3 sem lýsir þeim vöruflokkum sem framleiddir voru árið 2016.

Vinnslustöðvum hefur hins vegar fjölgað jafnt og þétt úr 12 (2006) í 29 (2016). Um er að ræða fjölbreytta flóru vinnslustöðva, svo sem sjá má af töflu 3 (2016), en þær vinna ýmist úr innlendum eða innfluttum hráefnum, eða hvor tveggja.

Flatarmál vottaðs nytjaland er algengur mælikvarði á framvindu og stöðu lífræns landbúnaðar. Framvindu þess hér á landi má sjá á mynd 1. Um árabil voru um 5.000 hektarar nytjaland vottaðir lífrænir, en það svæði þrefaldaðist árið 2007, einkum vegna aukinna nytja á óræktuðu landi til söfnunar villtra jurta. Eftir það hefur aukningin verið mjög hæg og í árslok 2016 voru tæpir 23 þúsund hektarar vottaðir til lífrænna landnytja, sem svarar til um 1,5% af því sem talið er nýtanlegt land til landbúnaðar (ræktunar og beitar) hér á landi. Í samanburði við flest önnur lönd Evrópu er það hlutfall mjög lágt. Fyrir utan þessar tölur eru svo í kringum 200 þúsund hektara svæði á grunnsævi, einkum við innanverðan Breiðafjörð, sem hagnýtt er til öflunar þangs og þara sem vottanleg eru sem lífrænar afurðir.

Mjög lítill hluti bústofns íslenskrar búfjárræktar er enn sem komið er vottaður lífrænn. Vottaður stofn náði hámarki á árunum 2011–2013, en hefur dregist nokkuð saman á síðustu árum. Þannig voru í árslok 2016 vottaðar mjólkurkúr 111 talsins og vetrarfóðraðar ær 1.475. Þótt tölur um bústofn á árinu 2017 liggi ekki endanlega fyrir er ljóst að sauðfjárbændum hefur fækkað og þar með vetrarfóðruðum ám. Undantekning frá þessari framvindu er eldi á varphænum sem tók mikinn kipp fyrir rúmum tveimur árum, þegar einn eggjaframleiðandi byggði upp allstóra eldisstöð sem uppfyllir kröfur um vottaða lífræna framleiðslu. Ein eldisstöð framleiðir vottuð laxaseiði til útflutnings og áframeldis. Engir alifuglar eða svín eru vottuð í lífrænu eldi.

Upplýsingar um magn framleiddra vottaðra lífrænna landbúnaðarafurða hér á landi liggja ekki fyrir. Hlutföll vottaðra afurða í einstökum afurðaflokkum verða því ekki metin nema mjög gróflega og út frá ofangreindum upplýsingum um fjölda framleiðenda, nytjaland og bústofn.

Í flestum tilvikum er ekki um mikið magn að ræða. Þó eru nokkrar undantekningar frá því og er verulegt magn villtra sjávarjurta (þangs og þara) svo og eggja og gulróta framleitt í landinu. Ætla má að margar tegundir lífræns grænmetis gangi til þurrðar þegar kemur fram á haust, framboð gulróta, kartafna og gulrófna endist lengur, en lífræn mjólk og mjólkur-afurðir, egg, lambakjöt og bygg eru fánleg á markaði mestallt árið.

Auk þessara afurða er framleitt mikið magn af þang- og þaramjöli, einkum til útflutnings og áframvinnslu, til notkunar í matvæla- og fóðuriðnaði. Þá eru nokkrir aðilar vottaðir til framleiðslu á lífrænum snyrtivörum.

Tafla 1:

Lífræn framleiðsla: Vottaðar framleiðslueiningar á Íslandi 2006-2016

	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Vottuð býli	31	36	34	33	35	39	35	36	35	34	22
Vinnslustöðvar	29	28	26	26	25	22	21	18	18	16	12
Innflutningur	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-
SAMTALS	60	64	60	59	60	61	57	55	54	51	34

Heimild: Vottunarstofan Tún ehf. 2017

Tafla 3:

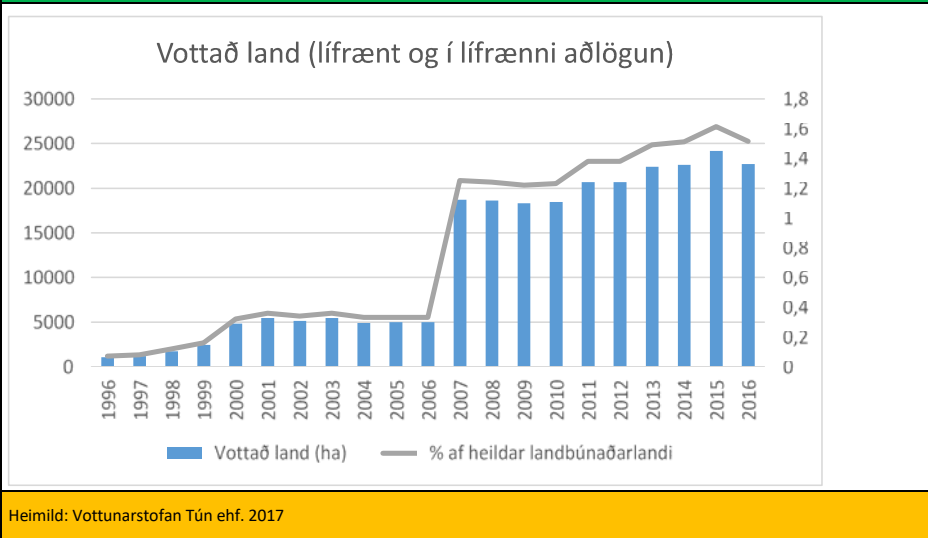
Vottuð framleiðsla lífrænna afurða og náttúruafurða 2016

(Fjöldi framleiðslueininga eftir tegund afurða/framleiðslu)

<i>Frumframleiðsla</i>		<i>Vinnsla</i>	
Villtar plöntur	10	Mjólkurvinnsla	3
Grænmeti/kryddjurtir	12	Sláturhús/Kjötvinnsla	2
Kartöflur	8	Kornvinnsla og bakarí	4
Trjáplöntur/Skógarafurðir	4	Ölgerð	1
Garðblóm	2	Önnur matvælagarð	6
Korn	2	Þörungavinnsla	1
Mjólk/Nautgripir	3	Snyrti- og heilsuvörugerð	7
Sauðfjárafurðir	7	Æðardúnnvinnsla	1
Egg	3	Fiskimjöl og lýsi	1
Æðardúnn	4	Pökkun / Heildsala	5
Þang og þörungar	3	Fóðurvinnsla	1
Heimapökkun	6	Matreiðsla	2
Fiskeldi (í lífrænni aðlögun)	1	Kaffibrennsla	1
Fóðurjurtir	1	Smásala	1

Heimild: Vottunarstofan Tún ehf. 2017

Mynd 1:
Flatarmál vottaðs lífræns nytjalands á Íslandi 1996-2016 (ha)

Tafla 4:
Bústofn vottaður í lífrænni framleiðslu og aðlögun á Íslandi 2016 og 2012

	31.12.2016		31.12.2012	
	Býli	Bústofn	Býli	Bústofn
Mjólkurkúr	3	111	4	147
Aðrir nautgripir	3	123	4	150
Vetrarfóðraðar ær	7	1475	10	1750
Annað sauðfé	7	58	10	66
Hross	0	45	1	36
Varphænur	3	12108	3	95

Heimild: Vottunarstofan Tún ehf. 2017

2. Hvaða möguleikar eru á að hljóta fjárhagslegan stuðning til aðlögunar að lífrænum búskaparháttum á sveitabýlum, hvernig er honum háttáð og hve margir bændur hafa notið slíks stuðnings árlega undanfarin fimm ár?

Um núgildandi fyrirkomulag stuðnings vegna lífrænnar framleiðslu er fjallað í V. kafla reglugerðar nr. 1180/2017 um almennan stuðning við landbúnað.

Matvælastofnun ráðstafar þeim fjármunum sem ætlaðir eru til að styðja við aðlögun að lífrænum framleiðsluháttum. Þeir framleiðendur sem uppfylla skilyrði 3. gr. ofangreindrar

reglugerðar og hafa byrjað lífræna aðlögun í landbúnaði undir eftirliti faggildrar vottunarstofu og í samræmi við gildandi reglugerð um lífræna framleiðslu og merkingu lífrænna vara geta sótt um aðlögunarstuðning. Skilyrði fyrir stuðningi eru fullnægjandi skil á skýrsluhaldi í þeim búgreinum sem við á hverju sinni.

Umsóknnum þarf að skila inn í rafrænt umsóknarkerfi Matvælastofnunar, eigi síðar en 15. maí ár hvert og í umsókn þurfa eftirfarandi upplýsingar koma fram:

1. Upplýsingar um nafn, kennitölu, og lögheimili framleiðanda sem sækir um stuðning.
2. Upplýsingar um búsnúmer lögbýlis sem verið er að aðlaga að lífrænni framleiðslu.
3. Lýsing á búrekstrinum sem verið er að aðlaga að lífrænni framleiðslu, þ.m.t. upplýsingar um gripafjölda eftir tegundum búfjár, flatarmál lands eftir tegund nytja og aðstæður í gripahúsum sem breyta þarf til að mæta kröfum um aðbúnað lífræns búfjár.
4. Áætlaður aðlögunarkostnaður á umsóknarári samkvæmt kostnaðaráætlun.
5. Upplýsingar um áður fenginn aðlögunarstuðning ef við á.

Fylgiskjöl sem þurfa að fylgja með fyrstu umsókn eru:

1. Kostnaðaráætlun unnin af fagaðila, svo sem Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins. Í kostnaðaráætlun skal m.a. leggja mat á þann kostnað vegna lífrænnar aðlögunar sem framleiðandi þarf að bera frá því að lífræn aðlögun hefst og þar til lífræn vottun fæst. Kostnaðinn skal áætla fyrir hvert ár aðlögunarinnar og skal líta til eftirfarandi þátta:
  - a. Fjárfestingar: Breytingar á húsakosti til að uppfylla viðbótarkröfur um aðbúnað og gólfrymi, tækjabúnað og aðstöðu, námskeið og fræðsluefni til að byggja upp þekkingu framleiðanda.
  - b. Rekstrarútgjöld sem tengjast sérstaklega aðlögunarferlinu: Gerð aðlögunaráætlunar, greiningar jarðvegsýna og fóðursýna, gerð jarðakorta, ráðgjöf búnaðarráðunauta og fyrstu úttektir vottunarstofu.
  - c. Lækkun tekna vegna minni framleiðslu á hverja flatar- og búfjäreiningu: ræðst m.a. af þekkingu og hæfni framleiðanda, jarðvegsgerð, landsháttum, veðurfari og fyrirkomulagi búreksturs árin áður en aðlögun hefst.
2. Afrit af áætlun um aðlögun að lífrænni landbúnaðarframleiðslu, staðfest af faggildri vottunarstofu.
3. Staðfesting faggildrar vottunarstofu um að umsækjandi hafi undirritað samning við hana um reglubundið eftirlit með framleiðslunni samkvæmt reglum um lífræna framleiðslu. Einnig skal fylgja staðfesting faggildrar vottunarstofu um að umsækjandi hafi lokið a.m.k. átta klukkustunda námskeiði fagaðila, eins eða fleiri, um lífræna aðlögun landbúnaðarframleiðslu, þar sem fjallað er um aðlögunarferlið, lífrænar aðferðir í þeim búgreinum sem aðlaga á að kröfum, skráningar og skýrsluhald í lífrænum búskap, fyrirkomulag eftirlits og vottunar og fyrirkomulag ráðgjafar og stuðnings við lífræna aðlögun. Matvælastofnun skal staðfesta fyrirkomulag og skipulag námskeiðsins.

Matvælastofnun annast úthlutun aðlögunarstuðnings. Stuðningur við hvern framleiðanda getur að hámarki numið 50% af árlegum aðlögunarkostnaði með tilliti til umfangs aðlögunar. Hver framleiðandi getur þó ekki fengið herra framlag árlega en 20% af heildarframlögum stuðningsins samkvæmt fjárlögum.

Heimilt er að veita framleiðanda árlegan aðlögunarstuðning á meðan aðlögun undir eftirliti faggildrar vottunarstofu stendur yfir og skal umsækjandi þá sækja um að nýju. Ný umsókn skal vera með uppfærðum upplýsingum og fylgiskjölum auk þess skal fylgja með umsókn staðfesting faggildrar vottunarstofu á að aðlögun standi yfir samkvæmt áætlun. Matvælastofnun er einnig heimilt að kalla eftir frekari upplýsingum frá framleiðanda telji hún þess þörf til að meta umsókn.

Á árinu 2017 fékk 1 umsækjandi stuðning, alls 3.231.250 kr.

Á árinu 2015 fengu 5 umsækjendur stuðning, alls 3.400.000 kr.

Á árinu 2014 fengu 5 umsækjendur stuðning, alls 5.202.706 kr.*

Á árinu 2013 fengu 6 umsækjendur stuðning, alls 5.002.294 kr.*

*Ástæðan fyrir hærri greiðslu árin 2013 og 2014 er sú að á þeim árum var veitt viðbótargreiðsla vegna þróunarfés sauðfjár.

3. *Hyggst ráðherra beita sér fyrir stefnumörkun í málefnum lífræns landbúnaðar og gerð markvissrar aðgerðaáætlunar með það að markmiði að auka hlut lífræns landbúnaðar eins og gert hefur verið í flestum Evrópulöndum?*

Í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar er sérstaklega bent á að efla þurfi lífrænan landbúnað. Þessi áhersla er auk þess í samræmi við rammasamning um almenn starfsskilyrði landbúnaðarins á árunum 2017–2026 en eitt af markmiðum samningsins er að auka vægi lífrænnar framleiðslu.

Í upphafi árs 2017 samþykkti þáverandi sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra upptöku gildandi reglna Evrópusambandsins um lífræna ræktun í EES-samninginn og voru gerðirnar formlega teknar upp í samninginn 17. mars 2017. Í nóvember 2017 voru nýjar reglur um lífræna ræktun samþykktar innan ESB og munu þær taka gildi í byrjun árs 2021. Þessar reglur falla undir gildissvið EES-samningsins og munu því koma til meðferðar innan EFTA.

Með vísan til þess að ríkisstjórnin leggur áherslu á að efla lífræna ræktun og í ljósi nýrrar löggjafar ESB á þessu sviði er fyrirhugað að ráðherra beiti sér fyrir því að málefni lífræns landbúnaðar verði skoðuð með heildstæðum hætti.